

Az élelmiszerbiztonsággal, -minőséggel kapcsolatos vevői elvárások érvényesülése a gímszarvas zártkertes tartása esetén

Napjainkban egyre fokozódik az élelmiszeripari alapanyagok és termékek biztonságával kapcsolatos vevői, piaci elvárás, a dokumentáltan ellenőrzött körülmények közötti élelmiszer-előállítás, -feldolgozás.

Ezek az igények ma már érintik azokat a klasszikusan biztonságosnak tartott élelmiszereket is, mint a vadhúsok és az azokból készült termékek. A hús szempontjából hasznosítható vadfajok „szabad”, természetes életterülete ugyanis kiterjed a mezőgazdasági művelésbe vont területekre, valamint az emberi települések vonzáskörzetére is, így különböző ellenőrizhetetlen táplálékot, hulladékot, sőt vegyszereket is fogyaszthatnak. Mindemellett nem elegendő az állat-egészségügyi intézkedések nyomonkövethetősége.

Fentiek alapján könnyen belátható, hogy az élelmiszerbiztonsággal, -minőséggel kapcsolatos előírások garánciatlan, megnyugtatóan nem teljesíthetőek, illetve a dokumentáltság hiányában nem tájékoztathatók a vevők.

Ezt a problémát teljeskörűen megoldja a vadak zártkertes, „iparszerű” tartása, hiszen az ismert genetikai háttérű állatok, az ellenőrzött, nyomon követhető tartástechnológia és állat-egészségügyi beavatkozás garanciát nyújtanak a fogyasztók számára.

Jelen munkánkban a hazánkban honos, hús szempontjából hasznosítható vadfajok közül a gímszarvas (*Cervus elaphus elaphus*) „iparszerű” tartásával foglalkozunk, áttekintve az új-zélandi és a magyar gyakorlatot.

Az új-zélandi gímszarvas tartásának jellemzői

Új-Zélandra a gímszarvast 1851 és 1919 között telepítették be. Ebben az időben több, mint 250 angol gímszarvast importáltak az ország területére. Német és dán vérvonalú szarvasállomány is bekerült, melyek egyéni jellegzetességekkel és különlegesebb agancsformákkal rendelkeztek.

A gímszarvas az 1940-es évektől kezdve elterjedt az északi és a déli szigeten is. Ma megtalálható mind a nyugati, mind – kisebb mértékben – a keleti alfaj.

Új-Zélandon a gímszarvas tenyésztése és tartása rövid múlttra tekint vissza.

1969 előtt illegális volt gímszarvast farmon tartani, mert kártékony állatnak tekintették, és kiirtásukat tűzték ki célul. Ebben az időben helikopterről lőtték őket, de a vadhúspiac megélnékelésével rájöttek, hogy értékesebbek annál, mintsem hogy kipusztítsák őket. 1969-ben megalakult a Deer Farming Regulation. Ennek a szervezetnek volt a feladata mindent ellenőrizni a farmokon.

1975-re kialakult a barkás agancs üzletág. A farmok száma és a befogások mennyisége rohamosan növekedett.

1982-ben megkezdődtek a nagyüzemi vágások és bevezették a vágás előtti és utáni minőségi vizsgálatokat.

1985-re megalakult a Game Industry Board, melynek feladata többek között a gímszarvasokból készült különböző termékek eladásának ellenőrzése.

1986-ra körülbelül 3000 gímszarvas-tartó farm volt Új-Zélandon.

A 1990-es évektől kezdve a gímszarvas-tenyésztés folyamatosan növekvő ágazat, és ez a tendencia az előrejelzések szerint a jövőben is folytatódni fog.

Új-Zéland földrajzi adottságaiból következik, hogy gímszarvas-populációja zárt, tehát más, ellenőrizetlen állományokkal való keveredése nem lehetséges.

A gímszarvas-tartók pontosan ismerik állatállományuk genetikai háttérét, és nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy vérfrissítés céljából kizárólag ellenőrzött állatokat importáljanak.

A farmokon a gímszarvasok egészségügyi vizsgálatát 6-8 hetente végzik. Állatorvos havonta egyszer ellenőrzi a farmokat. Vérvétel évente kétszer történik, tbc-szűrés céljából. Új-Zélandon a biztonságos szarvas-hús-előállítást nagyban megkönnyíti, hogy az állatoknak ritka és kevés a természetes kórokozója.

A szarvasok minden részét eladják és felhasználják. A farmok többsége elsősorban élőállat-eladással foglalkozik, melyeket speciális szarvas-vágóhidakon vágnak le.

A magyar gímszarvas tartásának jellemzői

Ma Magyarországon a gímszarvas nyugat-európai alfajának (*Cervus elaphus elaphus*) egy különleges változata honos.

Az elmúlt évszázadokban több esetben telepítettek gímszarvast a mai Magyarország területére. Ezzel próbálták javítani a Kárpát-medence ún. keleti típusú gímszarvasának minőségét. A vérkeveredések és a kedvező természeti adottságok miatt egy évszázad alatt kialakult a magyar gímszarvas, amely mind a keleti, mind a nyugati típus előnyös adottságait hordozza. Ez megmu-

atkozik a nagyobb agancsméretben, és az agancs sokágúságában. Az így kialakult magyarországi gímszarvas testsúly és agancssúly tekintetében mintegy húsz százalékkal meghaladja a többi típust.

Manapság a magyarországi zárttéri nagyvadtartás nagymértékű fellendülésének lehetünk tanúi. A folyamat kezdete az 1970-es évekre tehető. Az 1990-es évektől évente 3-4 kertet létesítenek Magyarországon. A Millenniumi vadászati almanach jelenleg 78-at tart számon. A gímszarvas intenzív, illetve félintenzív tartása az 1980-as évek közepén kezdődött meg.

A jelenlegi gyakorlatban már elkezdődtek az első próbálkozások, hogy egyes magyarországi kertekben az állományt többé-kevésbé ellenőrzött körülmények között neveljék fel (szérűskertek, vadaskertek). Ezekben sem ismerjük azonban teljes biztonsággal a felnevelt állomány egészségügyi állapotát mivel a zártkertekbe való bekerülés a legtöbb esetben befogás útján történik. A gímszarvasok kertbe kerülésekor van ugyan állat-egészségügyi vizsgálat, mégsem zárható ki teljes mértékben a lappangó betegségek, genetikai hibák kockázata, hiszen az állat felmenőiről nincsenek adataink.

Hazánkban a gímszarvasokat főként barkásagancs-előállítás, továbbá erdőgazdaságokban, és vadaskertekben történő kilövés céljából tartják, mivel ez biztosítja a legnagyobb bevételt. Nálunk nincsenek speciális gímszarvas-vághidak, mint Új-Zélandon.

Következtetés

Vizsgálataink során megállapítottuk, hogy a gímszarvasok tenyésztése, zártkertes tartástechnológiája képes kielégíteni az ételbiztonság, -minőség garanciális elemeivel kapcsolatos vevői elvárásokat, mivel:

- ismert az állomány genetikai háttere;
- kizárt ismeretlen eredetű takarmány, ivóvíz felvétele;
- teljeskörűen biztosított az állat-egészségügyi beavatkozások ellenőrizhetősége, nyomonkövethetősége.

Megállapítható, hogy a két vizsgált rendszer közül az Új-Zélandon működtetett maradéktalanul kielégíti ezen elvárásokat.

A magyarországi gímszarvastartással kapcsolatban azonban megállapíthatjuk, hogy a gyakorlati végrehajtás még nem képes teljeskörűen, megnyugtatóan megfelelni a fent említett fogyasztói elvárásoknak. Véleményünk szerint szükség lenne egy olyan standardizált,

komplex rendszer kialakítására, amely maradéktalanul megfelel a hazai és a nemzetközi előírásoknak. Ennek érdekében:

– meg kell teremteni a tenyésztés ellenőrzött genetikai hátterét, mivel az egyedek szabad területekről való befogása, zártkertbe való elhelyezése minden vizsgálat ellenére veszélyeket rejt magában. Ez a hibalehetőség megszűnik, amennyiben a zárt vadaskertek közül azokba, amelyekben ellenőrzött körülmények között történik a vadhús előállítás, ellenőrzött genetikai hátterű, dokumentált egyedek kerülnek;

– ki kell alakítani egy egységes, a tartási területre, a tartástechnológiára és az állat-egészségügyi beavatkozásokra vonatkozó komplex rendszert. Ennek kidolgozásához célszerű felhasználni az új-zélandi tapasztalatokat. Tekintettel arra, hogy az új-zélandi és a magyarországi gímszarvas típus különböző, és a környezettel szembeni igénye eltérő, az ottani eredményeket csak adaptálás után lehet hasznosítani;

– meg kell teremteni a független, akkreditált, dokumentált ellenőrzés feltevérendszerét, mert csak ez nyújt kellő garanciákat a vásárlók számára, csak ez teremti meg a vevői előnyök kommunikálhatóságát.

Összegzés

Az ellenőrzött körülmények között előállított gímszarvashús és az ételbiztonságra, -minőségre vonatkozó ve-

vői igények kapcsolatát vizsgálva az alábbi megállapításokat tesszük:

– A zártkertes gímszarvastartás képes kielégíteni a fent említett vevői igényeket.

– Az új-zélandi rendszer ezen vásárlói elvárásoknak teljes mértékben megfelel.

– A jelenlegi magyarországi gyakorlat továbbfejlesztését javasoljuk a genetikai háttér ellenőrzési rendszerének, a tartási területre, a tartástechnológiára és az állat-egészségügyi beavatkozásokra vonatkozó komplex rendszernek kidolgozása, valamint ezek dokumentált ellenőrzésének megteremtése révén.

Irodalom

King, C. M. (1998): The Handbook of New Zealand Mammals. Oxford University Press, Auckland.

Wilson, P. R. (1990): Introduction to the New Zealand Deer Industry Department of Veterinary Clinical Sciences. Massey University.

Fatalin Gy. (2000): A magyar gímszarvas. Nimród Vadászakadémia.

Gyarmati M.–Márai G.–Pacs I.–Vörösbaranyi J. (2001): Bio-vadhús integrált termelési, tanúsított minőségirányítási rendszere. Kézirat.

Hajdu I.-né-Lakner Z. (1999): Az ételipar gazdaságtana. Mezőgazdasági szaktudás Kiadó, Budapest

Hajdu I.-né-Stummer I.–Lakner Z. (1996): A magyar húsipar nemzetközi versenyképessége. XXVI. Óvári Tudományos Napok, Tudományos Konferencia kiadvány

Könyvajánlat

Bán István: Szalonkavarázs

Az olvasó a könyvben a tavaszi zsongás hangulatát, az ébredő természet szépségét, a szalonkavonulás hazai jellegzetességét, a megfigyelések tapasztalatát, a vadászat örömeit-bánatát és szabályait, azaz összességében a szalonkavarázs mámorító érzését találja meg.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 225-0748 telefonszámon lehet.

Bán István: Szarvasbögés

E könyv minden sorával arról tanúskodik, hogy szerzőjének természetes közege a természet. Szavai, gondolatai hitelesek és elfogadhatók az olvasó számára, hiszen saját tapasztalatait, az átélt élményeket dolgozza fel, úgy, mintha vele együtt érezne-mozdulna a könyvével ismerkedő ember. Szívvel-lélekkel szereti az erdőt, a va-

dat, alaposan ismeri a növényeket, az állatokat.

A történetek az inkább megfigyelő erdősz-vadászt mutatják be hangsúlyosabban, de sikeres vadászalandjaival is megismerkedhetünk.

A valóság talaján álló, tanulságos, változatos történetek élvezetes lendületük mellett rengeteg hasznos tanácsot tartalmaznak.

Ajánljuk e kötetet a vadászoknak, erdészeknek, a természet figyelésével foglalkozó olvasóknak egyaránt.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 350-6454 telefonszámon lehet.

Bán István: Remote Sensing in Nature

A könyv angol nyelven a távészlelés módszereit, a légi- és űrészlelés eljárásait, a gyakorlati alkalmazás lehetőségeit és a hazai alkalmazások eredményeit tartalmazza.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 240-6432 telefonszámon lehet.